The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

Received: *April 2, 2025* | **Revisions Requested:** *May 23, 2025* | **Revision Received:** *October 1, 2025*
Accepted: *October 28, 2025* | **Published Online:** *March 21, 2026*

Licensed (C) by Creative Commons Attribution International License 4.0 (CC BY-NC-SA)

DOI: 10.62524/msj.2025.3.4.13

Модель та основні фактори всеохоплюючої оборони України

Володимир Богданович
доктор технічних наук, професор
головний науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: bogdnr11@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0481-9454

Віктор Муженко
доктор військових наук
головний науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил України, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: vic.muzh@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5023-6463

Олег Гуляк
кандидат юридичних наук
доцент кафедри гуманітарних і соціально-економічних наук
Військова академія (м. Одеса)
65009, вул. Фонтанська дорога, 10, Одеса, Одеська область, Україна
e-mail: oleggulyak24@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4588-5979

Андрій Цибізов
кандидат військових наук, старший дослідник
старший науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: Enigma_007@ukr.net
ORCID:0000-0001-6555-5005

Андрій Шнукало
старший науковий співробітник
Центральний науково-дослідний інститут Збройних Сил України
03049, проспект Повітряних Сил, 28 Б, Київ, Україна
e-mail: a.d.shnukalo@post.mil.gov.ua
ORCID: 0000-0002-1205-9953

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

Анотація. Актуальність статті обумовлена поширенням геостратегічного характеру сучасних війн, які, як правило, ведуться переважно невійськовими (гібридними) способами у політичному, економічному, інформаційному, кібернетичному та інших вимірах. У результаті цього, сучасні протистояння держав стають все більш складними, одночасно охоплюють різні сфери національної безпеки, характеризуються значними деструктивними наслідками і втратами. Подальший розвиток держави потребує своєчасного забезпечення протидії таким агресивним діям з боку недружних держав. Пріоритетним завданням стає ефективна протидія кібернетичним атакам, спеціальним інформаційно-психологічним операціям, ворожій пропаганді тощо. У зв'язку з цим стаття спрямована на створення моделі та визначення основних факторів всеохоплюючої оборони держави. Запропонована модель всеохоплюючої оборони може використовуватися як інструмент обґрунтування адекватних антикризових стратегій і програм, створення та прийняття на озброєння нових зразків військової техніки. Основою моделі є запропоновані рівні та складові всеохоплюючої оборони. Для спрощення аналізу отриманих результатів та оцінювання інтегрального рівня функціонування системи всеохоплюючої оборони проведено структуризацію факторів за визначеними складовими. Модель дозволяє порівнювати оцінені експертними групами поточні інтегральні рівні всеохоплюючої оборони з визначеними критичними (пороговими) рівнями. По результатам порівняння можуть розроблятися необхідні заходи, які вносяться як зміни до документів стратегічного планування. Матеріали статті можуть бути використані під час формування і реалізації державної політики України, зокрема що стосується підвищення ефективності протидії загрозам воєнній безпеці держави. Стаття може мати інтерес як для науковців, так і для аналітиків, які причетні до вироблення й обґрунтування рішень щодо забезпечення національної безпеки України.

Ключові слова: безпекове середовище, воєнна безпека, негативна тенденція, загроза, модель всеохоплюючої оборони, національна безпека, стримування збройної агресії.

Вступ (Introduction)

Актуальність проблеми підвищення ефективності забезпечення національної та воєнної безпеки України в сучасних умовах посилюється з урахуванням того, що, окрім загроз воєнного та гібридного характеру, у безпековому середовищі України досить часто почали проявлятися негативні тенденції та фактори, які з часом можуть завдати шкоди державі та й взагалі поставити під питання саме її існування. Проблема загострюється ще й через наявність низки історичних причин, а саме:

за період 1991–2013 років Україна втратила, а у період з 2014-го по 2022 роки так і не змогла відновити фактор стримування як основну гарантію від агресії недружньої держави;

політичне керівництво держави на той час не мало досвіду самостійного ведення міжнародної і безпекової політики. Про що свідчить підписання (ратифікація) різних безпекових угод (договорів), таких як Договір про звичайні збройні сили у Європі, Будапештський меморандум, в обмін, як виявилось, на неіснуючі гарантії безпеки. Рішення про передачу росії стратегічної авіації та крилатих ракет (як погашення боргу за газ), передача тактичної ядерної зброї та інше негативно вплинуло на можливості країни мати реальні сили стримування, що, своєю чергою, не сприяло зміцненню обороноздатності держави.

Тому головною метою ухваленої у 2021 році Стратегії воєнної безпеки України визначено завчасно підготовлену та всебічно забезпечену всеохоплюючу оборону України на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що забезпечує воєнну безпеку, суверенітет і територіальну цілісність держави відповідно до Конституції України та в межах Державного кордону України. У зазначеній Стратегії наведено визначення всеохоплюючої оборони як комплексу заходів, основний зміст яких полягає у: превентивних діях та стійкому опорі

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі; використанні для відсічі агресії всього потенціалу держави та суспільства; застосуванні всіх форм і способів збройної боротьби з агресором, зокрема асиметричних та інших дій для оборони України, з дотриманням принципів і норм міжнародного права [1]. На форумі "Захисники. Перекличка" було зроблено заяву про те, що "всеохоплююча оборона – це всенародне завдання. І в нас немає іншого вибору. Якщо ми хочемо вижити як держава, як народ – нам потрібно змінити наше ставлення до оборони… Уся країна, кожен на своєму місці чи безпосередньо у Збройних Силах, у Національній гвардії, у Державній прикордонній службі чи в іншому секторі безпеки і оборони має бути готовим дати відсіч ворогу" [2].

Сам по собі термін "всеохоплююча оборона" не новий і використовувався ще у 50-х роках минулого сторіччя, але для українських реалій є однозначно актуальним. Суть визначення у наголошенні на тому, що оборона країни – це не лише і не суто військове протиборство, а комплекс заходів, які мають вживатися практично всіма державними інституціями у всіх сферах протистояння включно із політикою, економікою, охороною здоров'я тощо [3].

Стратегія визначає зовнішню агресію з боку рф як одну з основних складових безпекового середовища. Визначено три основних чинники стримування і протидії агресивним намірам – це нарощування спроможностей протиповітряної оборони, здатності до протидії противнику на морі і розгортання руху опору у разі захоплення частини території держави. Акценти вірні, але, на жаль, в документі лише в певному контексті згадується про нарощування ракетного озброєння, засобів розвідки та радіоелектронної боротьби, автоматизованих систем управління військами та зброєю. За своєю ідеологією Стратегія взагалі не передбачає будь яких способів впливу на противника, пов'язаних із наступальними діями. Усі сценарії застосування складових сектору безпеки і оборони передбачають виключно реакцію на дії противника. Про превентивні дії мова не йдеться взагалі. Стосовно, наприклад, протиборства у повітрі визначаються лише дії протиповітряної оборони, а зовсім не нарощування ударних спроможностей авіації.

Такий стан справ дещо зменшує можливість створення всеохоплюючої оборони України, яка б відповідала вимогам сьогодення.

Методологічна основа (Methodological Framework)

Як варіант вирішення виниклої проблеми пропонується розроблення узагальненої моделі та обґрунтування основних факторів, що визначально впливають на рівень створюваної всеохоплюючої оборони України.

Результати та обговорення (Results and Discussions)

На третьому році широкомасштабного застосування військової сили проти України вже можна проводити аналіз, робити певні висновки і визначати подальші шляхи удосконалення системи всеохоплюючої оборони. При цьому потрібно звернути увагу на основні визначення стосовно всеохоплюючої оборони, наведені у Стратегії воєнної безпеки України [1].

Так, стримування в контексті всеохоплюючої оборони України передбачає готовність сил оборони України, національної економіки, населення та держави у цілому до надання відсічі збройній агресії проти України, нарощування спроможностей системи протиповітряної оборони, створення цілісної системи територіальної оборони, вжиття превентивних заходів щодо протидії воєнним загрозам, досягнення та підтримання спроможностей завдати противнику неприйнятних втрат.

Стійкість у ході всеохоплюючої оборони досягається здатністю системи управління державою, сил оборони, національної економіки, інфраструктури та суспільства швидко

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine
ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

відновлюватися та адаптуватися до змін у безпековому середовищі й до тривалого протистояння збройній агресії проти України.

Взаємодія в процесі всеохоплюючої оборони визначається як координація заходів, що здійснюються в державі під час підготовки до збройного захисту, захисту в разі збройної агресії проти України та під час відбудовного періоду після закінчення воєнних дій із заходами, що вживаються для підтримки України зовні.

Всеохоплююча оборона України відповідає закріпленому Статутом ООН суверенному невід'ємному праву кожної держави на самооборону від агресії. Стратегія є документом довгострокового планування і основою для розроблення Стратегічного оборонного бюлетеня та плану оборони України. Також з урахуванням положень Стратегії розробляються оперативні плани і плани застосування сил і засобів складових сектору безпеки і оборони. Положення Стратегії є основою відповідних програмних документів з питань розвитку сил оборони, зокрема розвитку систем управління військами і зброєю, військово-морських можливостей, протиповітряної оборони України, авіації, ракетних військ і артилерії, систем розвідки, радіоелектронної боротьби, озброєння і військової техніки, вдосконалення систем мобілізації, територіальної оборони України та руху опору.

Але практика створення системи всеохоплюючої оборони свідчить про те, що Україна не має можливостей щодо одноетапного її розгортання. Тому узагальнена модель всеохоплюючої оборони не повинна обмежуватися у часі, повинна мати декілька знакових рівнів та бути економічно обґрунтованою. На наш погляд, модель всеохоплюючої оборони повинна бути налаштованою мінімум на три рівні, а саме:

1-й рівень – всеохоплююча оборона від агресії (збройного нападу) недружньої держави (коаліції недружніх держав), слабшої у воєнно-економічному відношенні;

2-й рівень – всеохоплююча оборона від агресії (збройного нападу) недружньої держави (коаліції недружніх держав), сильнішої в рази у воєнно-економічному відношенні;

3-й рівень – всеохоплююча оборона від агресії (збройного нападу) недружньої держави (коаліції недружніх держав), значно сильнішої (на порядок і більше) у воєнно-економічному відношенні.

Спрощена блок-схема моделі всеохоплюючої оборони, що побудована з використанням методу "Діаграма Ісікави" [4], наведена на рис. 1. Модель містить чотири складові, що визначені у Стратегії воєнної безпеки:

стримування, превентивні дії (складова № 1);

стійкий опір (складова № 2);

нав`язування своєї волі в інформаційному просторі (складова № 3);

протидія у кібернетичному просторі (складова № 4).

Для спрощення аналізу отриманих результатів та оцінювання інтегрального рівня функціонування системи всеохоплюючої оборони експертами проведено структуризацію факторів і визначено:

для складової № 1: F_1^1 – розвідка, F_2^1 – стратегічне стримування, F_3^1 – наявність союзників, F_4^1 – боєздатність ЗСУ (СОУ), F_5^1 – система мобілізації, F_6^1 – стратегічні запаси, F_7^1 – ОПК, економіка;

для складової № 2: F_1^2 – ефективність системи об'єднаного керівництва. F_2^2 – ППО (ПРО), F_3^2 – рух опору, F_4^2 – стабільність фінансової системи, F_5^2 – проведення операцій, F_6^2 – ТрО, F_7^2 – ефективність системи державного управління;

для складової № 3: F_1^3 – публічна дипломатія, F_2^3 – комунікація з громадськістю, F_3^3 – воєнна дипломатія, F_4^3 – протидія ІПСО, F_5^3 – міжнародні заходи для просування держави;

для складової № 4: F_1^4 – кіберрозвідка, F_2^4 – кіберзахист (конфіденційність, цілісність, доступність), F_3^4 – кібернаступ (активна кіберпротидія).

Для оцінювання рівня функціонування всеохоплюючої оборони на момент часу t за допомогою методу аналізу ієрархій створюється трирівнева ієрархія, де перший рівень є

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine
ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

інтегральним рівнем функціонування всеохоплюючої оборони, другий рівень – складові (сфери) всеохоплюючої оборони, третій рівень – фактори, що впливають на розвиток всеохоплюючої оборони. Обмеженням методу аналізу ієрархій є підключення на другому і третьому рівнях до 9 складових всеохоплюючої оборони та до 9 факторів відповідно [5]–[6].

Рисунок 1. Блок-схема моделі всеохоплюючої оборони держави з основними факторами та системними ризиками впровадження

Наступним обчислювальним етапом моделі є експертне оцінювання за шкалою Сааті пріоритетів (ваги) складових всеохоплюючої оборони та пріоритетів (ваги) факторів. Для оцінювання доцільно залучати експертів, що є висококваліфікованими фахівцями у відповідних складових всеохоплюючої оборони у кількості 7–10 осіб. Оцінювання проводиться методом Делфі [7] за 9-бальною шкалою, де 9-й ранг є найбільшим, а 1-й ранг – найменшим [8]. Гіпотетичний приклад такого оцінювання наведено у табл. 1.

Таблиця 1. Гіпотетичні експертні оцінки пріоритетів (ваги) складових всеохоплюючої оборони та пріоритетів (ваги) факторів

Фактори	Складові всеохоплюючої оборони та їх пріоритети (вага)			
	№ 1 (9)	№ 2 (8)	№ 3 (7)	№ 4 (7)
F_1	8	7	5	8
F_2	7	7	7	7
F_3	5	7	5	7
F_4	7	8	7	
F_5	8	7		
F_6	8	5		
F_7	8	7		

Опрацювання отриманих оцінок експертів за допомогою спеціалізованої комп`ютерної технології М7 [8] дає змогу отримати інтегральний рівень всеохоплюючої оборони, який порівнюється з критичними (пороговими, нормативними) рівнями, визначеними у

The Central Research institute
of the Armed Forces of Ukraine
ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

державі (рис. 2). Для визначення нижнього та верхнього порогових рівнів здійснюється експертне оцінювання факторів, що створюють умови, які мінімально та/або максимально необхідні для забезпечення всеохоплюючої оборони держави. Визначення нормативного рівня здійснюється воєнно-політичним керівництвом з урахуванням ресурсних можливостей держави.

Висновок (Conclusion)

Упровадження запропонованої моделі всеохоплюючої оборони держави дасть змогу позитивно впливати на рівень її функціонування з урахуванням виявлених основних факторів, що забезпечить підвищення ефективності протидії загрозам воєнній безпеці держави в умовах ресурсних обмежень до прийнятного рівня, який унеможливлює раптове використання військової сили проти України.

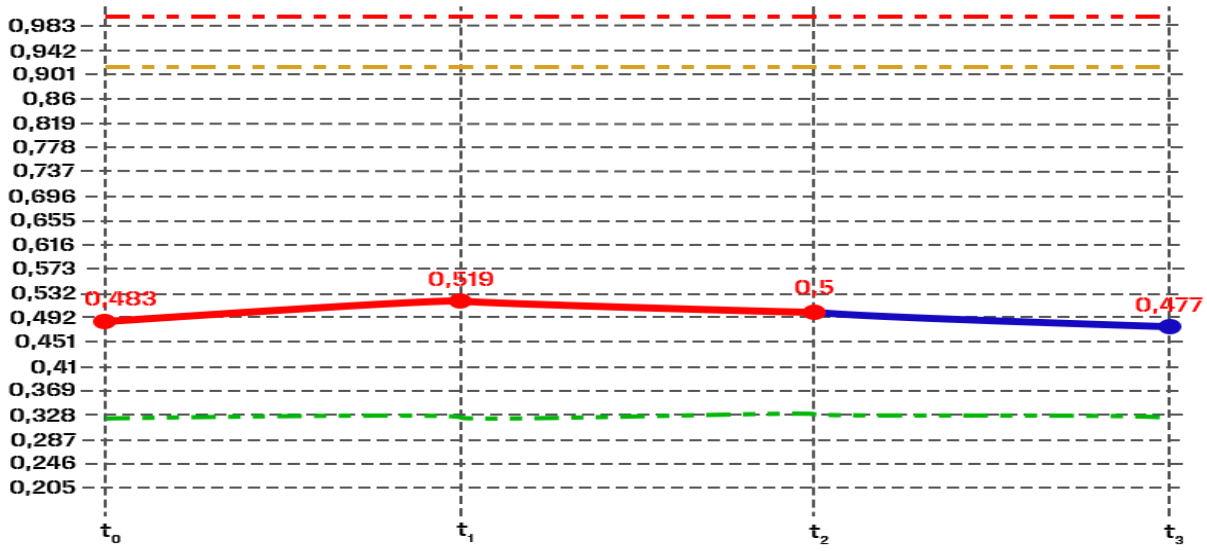

Рисунок 2. Приклад оцінювання (прогнозу) інтегрального рівня всеохоплюючої оборони у визначений момент часу *t*, де червона лінія – це нормативний пороговий рівень; жовта лінія – верхній пороговий рівень; зелена лінія – нижній пороговий рівень

Аналогічним способом визначається й інтегральний ризик всеохоплюючої оборони.

Рекомендації (Recommendations)

Модель дозволяє порівнювати оцінені експертними групами поточні інтегральні рівні всеохоплюючої оборони з визначеними пороговими рівнями.

За результатами порівняння можуть розроблятися заходи, які мають позитивно вплинути на забезпечення всеохоплюючої оборони. Такі заходи, за рішенням воєнно-політичного керівництва, вносяться як зміни до документів стратегічного планування, якими опікується Рада національної безпеки і оборони України [9].

Конфлікт інтересів (Conflict of Interest)

Одним із авторів статті є член редакційної колегії. Для уникнення конфлікту інтересів редакційний процес здійснював Олег Семененко.

Використані джерела

1. Президент України. (2021). *Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України"* (121/2021). http://www.president.gov.ua

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

2. Рєзніков, О. (2022, 22 серп.). Всеохоплююча оборона – це всенародне завдання. І в нас немає іншого вибору. *АрміяІнформ.* https://armyinform.com.ua/2022/08/22/vseohoplyuyucha-oborona-cze-vsenarodne-zavdannya-i-v-nas-nemaye-inshogo-vyboru/
3. Забродський, М. (2021, 4 квіт.). *Всеохоплююча оборона та оборонна достатність – плюси і мінуси Стратегії воєнної безпеки України.* https://www.ukrmilitary.com/2021/04/strategy-zabrodsky.html#google_vignette
4. Ishikawa, K. (1985). *What is Total Quality Control The Japanese Way.* Prentice Hall. http://market.avianua.com/?p=875
5. Саати, Томас Л. (2008). *Принятие решений при зависимостях и обратных связях: Аналитические сети.* (Пер с англ.). (А. В. Андрейчиков, О. Н. Андрейчикова, Науч. Ред.). Изд.-во ЛКИ.
6. *Методологія комплексного використання військових і невійськових сил та засобів сектору безпеки і оборони для протидії сучасним загрозам воєнній безпеці України.* (2021). (2-ге вид., розш. та доп.). (В. Ю. Богданович, І. С. Романченко, І. Ю. Свида, А. М. Сиротенко, О. В. Дублян). НУОУ.
7. *Метод Делфі як метод кількісної оцінки думки експертів. Його переваги і недоліки.* https://studies.in.ua/soc-ekzam/3314-metod-delf-yak-metod-klksnoyi-ocnki-dumki-ekspertv-yogo-perevagi-nedolki.html
8. *Теоретико-методологічні основи забезпечення національної безпеки України. У 7 т. Т. 4: Воєнна безпека держави і шляхи її забезпечення.* (2012). (В. Ю. Богданович, І. Ю. Свида, Є. Д. Скулиш, За заг. ред. Є. Д. Скулиша). Наук.-вид. відділ НА СБ України.
9. *Методологія деескалації загроз і зниження впливу негативних тенденцій геополітичної та воєнно-політичної обстановки на забезпечення воєнної безпеки України.* (2024). (В. Богданович, В. Муженко, А. Цибізов, О.Передрій). НАСВ.

References

1. President of Ukraine. (2021). *On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 25, 2021 "On the Military Security Strategy of Ukraine"* (121/2021). http://www.president.gov.ua
2. Reznikov, Oleksiy. (2022, August 22). Comprehensive defense is a national task. And we have no other choice. *ArmyInform.* https://.com.ua/2022/08/22/vseohoplyuyucha-oborona-cze-vsenarodne-zavdannya-i-v-nas-nemaye-inshogo-vyboru/
3. Zabrodsky, Mykhailo. (2021, April 4). *Comprehensive Defense and Defense Sufficiency – Pros and Cons of the Military Security Strategy of Ukraine.* https://www.ukrmilitary.com/2021/04/strategy-zabrodsky.html#google_vignette
4. Ishikawa, K. (1985). *What is Total Quality Control The Japanese Way.* Prentice Hall. http://market.avianua.com/?p=875
5. Saati, Thomas L. (2008). *Decision Making under Dependencies and Feedback: Analytical Networks.* (Transl. from English). (A. V. Andreychikov, O. N. Andreychikova, Scientific. Ed.). Publishing House of LKI.
6. *Methodology of the integrated use of military and non-military forces and means of the security and defense sector to counter modern threats to the military security of Ukraine* (2021). (2nd ed., expanded and supplemented) (V. Yu. Bogdanovich, I. S. Romanchenko, I. Yu. Svida, A. M. Syrotenko, O. V. Dublyan). NUDU.
7. *The Delphi method as a method of quantitative assessment of expert opinion. Its advantages and disadvantages.* https://studies.in.ua/soc-ekzam/3314-metod-delf-yak-metod-klksnoyi-ocnki-dumki-ekspertv-yogo-perevagi-nedolki.html
8. *Theoretical and methodological foundations of ensuring the national security of Ukraine: monograph. In 7 vol. Vol. 4*: *Military security of the state and ways of its provision.* (2012). (V. Yu. Bogdanovych, I. Yu. Svyda, E. D. Skulysh. General editor. E. D. Skulysh). Scientific and publishing department of the National Security Service of Ukraine.

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

9. *Methodology of de-escalation of threats and reduction of the impact of negative trends of the geopolitical and military-political situation on ensuring the military security of Ukraine*. (2024). (V. Bogdanovych, V. Muzhenko, A. Tsybizov, O. Peredriy). NASV.

Model and key factors of all-encompassing defense of Ukraine

Volodymyr Bogdanovych
Doctor of Technical Science, Professor
Chief Research Fellow
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh Syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: bogdnr11@gmail.com
ORCID: 0000-0003-0481-9454

Victor Muzhenko
Doctor of Military Sciences
Chief Research Fellow
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh Syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: vic.muzh@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5023-6463

Oleh Huliak
Candidate of Legal Sciences
Associate Professor of the Department of Humanities and Socio-Economic Sciences
Military Academy (Odesa)
65009, Fontanska Doroha St., 10, Odesa, Odesa Oblast, Ukraine
e-mail: oleggulyak24@gmail.com
ORCID: 0000-0002-4588-5979

Andrii Tsybizov
Candidate of Military Sciences, Senior Scientist
Senior Research Fellow
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh Syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: Enigma_007@ukr.net
ORCID:0000-0001-6555-5005

Andrii Shnukalo
Senior Research Fellow
The Central Research Institute of the Armed Forces of Ukraine
03049, Povitrianykh Syl avenue, 28 B, Kyiv, Ukraine
e-mail: a.d.shnukalo@post.mil.gov.ua
ORCID: 0000-0002-1205-9953

Abstract. The relevance of the article is determined by the spread of the geostrategic nature of modern wars, which, as a rule, are waged mainly by non-military (hybrid) means in the political, economic, informational, cybernetic, and other dimensions. As a result, modern confrontations

ISSN (print): 2786-9318
ISSN (online): 2786-9326
Military Science. Vol. 3 No. 4 (2025)

between states are becoming increasingly complex, simultaneously covering various areas of national security and characterized by significant destructive consequences and losses. The further development of the state requires timely countermeasures against such aggressive actions by unfriendly states. The priority task is to effectively counter cyber attacks, special information and psychological operations, hostile propaganda, etc. In this regard, the article aims to create a model and identify the main factors of comprehensive national defense. The proposed model of comprehensive defense can be used as a tool for justifying adequate anti-crisis strategies and programs, creating and adopting new models of military equipment. The model is based on the proposed levels and components of comprehensive defense. To simplify the analysis of the results obtained and the assessment of the integral level of functioning of the comprehensive defense system, the factors were structured according to specific components. The model allows comparing the current integral levels of comprehensive defense assessed by expert groups with the defined critical (threshold) levels. Based on the results of the comparison, necessary measures can be developed and introduced as changes to strategic planning documents. The materials of the article can be used in the formation and implementation of Ukraine's state policy, in particular with regard to improving the effectiveness of countering threats to the state's military security. The article may be of interest to both scientists and analysts involved in the development and justification of decisions on ensuring Ukraine's national security.

Keywords: security environment, military security, negative trend, threat, comprehensive defense model, national security, deterrence of armed aggression.